

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Aduersùs Magdeburgenses Centuriatores pro Canonibus Apostolorum, & Epistolis Decretalibus Pontificum Apostolicorum, Libri Quinq[ue]

Torres, Francisco de

Coloniae, 1573

VD16 T 1629

Cap. II. Defensio doctrinae de libero arbitrio in epistola Clementis, quomodò consonet scripturae: & quomodò scriptura in mandatis de faciendis, coniungere solet gratiam cum libertate voluntatis: & ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-29685

stolus loquitur, quæ relinquitur non voluntariè peccatibus: illa enim, per quam semel apparuit in cruce, nullis iam siue voluntariè, siue non voluntariè post noticiam veritatis peccantibus relinquitur: quia Christus vt semel pro omnibus mortuus est, ita nullis iam verè moritur, nisi representatiuè, siue commemoratiuè, sicut ait beatus Methodius martyr in symposio 10. virginum, quod fit in mysterio secundum institutionem Domini. Sed copiosorem confirmationem interpretationis huius loci de hostia, quæ non iam relinquitur voluntariè peccantibus post acceptam noticiam veritatis, immò totam explanationem partis c. 10. vnde incipit, fiduciam igitur habentes, ferè vsque ad extremum, quæ ad hanc hostiam pertinet, tum ex proposito Pauli, tum ex antecedentibus & consequentibus, tum ex proprietate verborum, & antiquorum patrum autoritate, & ex conuenientia sanctorum scripturarum, & traditione dogmatum ecclesiasticorum depromptam, in proprium de sacrificio incruento librum reseruamus: quem, si Dominus voluerit, aliquandò edemus. Satis nunc responsum sit ad cap. 9. epist. ad Heb. quod nobis contra sacerdotium externum & visibile idem Magdeb. obiecerunt, quòd videretur eis, tolli ibi ab Apostolo sacrificium externum & visibile. quo sublato, consequens effet, sublatum esse sacerdotium visibile. Nos verò docuimus, quemadmodum Paulus dicat, sacrificium incruentum relinqui in ecclesia non voluntariè peccantibus, quo relicto, necessè sit, relictum esse in ecclesia sacerdotium externum & visibile secundum doctrinam Apostoli. de quo sacerdotio qui plura ex scripturis sanctis desiderat, legat, si placet, duos quos de hierarchicis ordinationibus ministrorum ecclesie catholice contra schismaticas Lutheranorum ministrorum & Superintendentium vocaciones, nuper libros edidimus.

Defensio doctrine de libero arbitrio in epistola Clementis: quomodo consonet scriptura: & quomodo scriptura in mandatis de faciendis, coniungere soleat gratiam cum libertate voluntatis: & quomodo hanc consuetudinem sancti patres imitati sint, testimonio etiam ipsorum Magdeburgensium in centuria quarta in ijs, quæ de libero arbitrio ab antiquis scripta approbant: & de obseruatione consuetudinis scripturæ apud Philonem Alexandrinum, quando in scriptura tota potestas electionis nostræ Deo tribui videtur, & quando homini. Item explicatio Methodij martyris de libertate, quæ quomodo cum gratia Dei cohereat, exemplo aptissimo demonstrat.

Cap. 2.

DEinde (inquiunt) doctrina de libero arbitrio in Clementis epist. 1. & 3. & alijs corruptè proposita est. Voluntatis enim viribus tribuitur, non tantum velle, in rebus ad salutem pertinentibus, sed etiam perficere, & misericordiam consequi, cum tamen Deus sit, qui faciat vt velimus, & perficiamus &c. Tanta est Magdeburgensibus calumniandi libido, vt
ca libi.

*Conferuntur
quæ Clemens
de libero ar-
bitrio scripsit,
cum ijs, quæ
Magd. finxe-
runt scripsisse.*

ea libidine acti præcipites, quicquid primo ad aspectu ad calumniam rapere posse sibi videantur: id inconsideratè ac nullo iudicio rapiant. Ex quo fit, vt passim decipiantur: vt hoc loco fecisse demonstrabo, redarguens eos tum ex scripturis, tum ex ijs, quæ idem Clemens in prima epistola scripsit, tum etiam ex ijs, quæ ijdem centuriatores parùm memores, in centuria 4. de libero arbitrio, à scriptoribus illius seculi scripta, probârunt. Conferamus ergò priùs, quæ Clemens scripsit, cum ijs, quæ isti finxerunt. Si quis, inquit, audiens sermonem veri prophetæ, velit recipere, aut nolit, & com-
plecti onus eius, id est, mandata vitæ, habet in sua potestate. liberi enim sumus arbitrij. nam si hoc esset, vt videntes ea, iam non haberent in potestate aliud facere, quàm audierant, vis erat quædam naturæ, per quam liberum non esset ad aliam migrare sententiam. Aut rursus, si ex audientibus nullus omninò reciperet, & hoc naturæ vis erat, quæ cum aliquid fieri cogeret, alteri parti non daret locum. Nunc autem, quia liberum est animo, in quam velit partem declinare iudicium suum, & quam probauerit, eligere viam, constat euidenter, inesse hominibus arbitrij libertatem. Hæc sunt, quæ Clemens in hac epistola de libero arbitrio scripsit. Percontemur nunc Magdeburgenses, vbi Clemens hoc loco voluntatis viribus tribuit non tantùm velle in rebus ad salutem pertinentibus, sed etiam perficere, & misericordiam consequi? Respondebunt fortassè id tribuisse, cum dixit: Si quis audiens sermonem veri prophetæ, velit percipere, aut nolit, & amplecti onus eius, id est, mandata vitæ, habet in sua potestate: liberi enim sumus arbitrij. An dixit Clemens, habet hoc in nuda & sola potestate sua? si enim hoc dixisset, profectò viribus voluntatis, quod isti dicunt, tribuisset. at non hoc dixit: cur igitur sic interpretamini, quasi dixerit? Nisi quia vestro more facitis, qui, quæ in scriptura & sanctis patribus scripturas sanctas imitantibus, coniuncta sunt, facile disiungitis, sicut in vestro falso dogmate de iustificatione fecistis, quod de fide non sola scriptum erat, de sola fide interpretantes. Quæro rursus, respondete mihi: cum ait Dominus in Deuter. Mandatum hoc, quod ego hodiè præcipio tibi, non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, vt possis dicere, &c. & paulò post: Considera, quòd hodiè proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum, & econtrariò mortem & malum, vt diligas Dominum Deum tuum, & obedi-
as voci eius: respondete, inquã, mihi, cum hoc loco dixit lex: Quod præcipio tibi, non est supra te, & proposui in conspectu tuo vitam & bonum, vt diligas Deum, & elige vitam, vt viuas: an viribus tantùm voluntatis tribuitur potestas eligendi & perficiendi hæc non puto dicetis, nisi hunc quòque librũ Deuteronomij negatis, quod hæctenus nõ fecistis. Scriptura igitur diuina in mandatis Dei faciendis solet non separare potestatem liberi arbitrij à gratia Dei, à qua excitari & adiuuari debet, vt rectè velit, & vt bonum perficiat. Item sanctus Iob: Sicut caseum (inquit) coagulasti me. Et paulò post: Vitam & misericordiam apud me posuisti. Hoc enim dixit, vt
ait

Deut. 30.

*Consuetudo
scripturæ cõ-
iungendi ea,
quæ non sunt
separanda vt
coniungendi
cum fide, opes
libertate vo-
luntatis ad
benè operan-
dum, gratiam
Dei.*

ait sanctus Maximus in responsis quaestionum ad Thalassium, τοῦ ἀντιθέτου πασιθέου, id est, representans liberum arbitrium: quod perinde est, inquit, quasi diceret: In me posuisti, vt viuerem, & mei miserer obediendo, & custodiendo mandata tua. An Iob, cūm hoc dixit, gratiam Dei negauit? aut vos eum, quod sic locutus sit, repræhendetis? Rursū, cūm Salomon ait in Prouerb. cap. 16. Cor hominis disponit viam suam: sed Domini est dirigere gressus eius: tribuit ne viribus tantum voluntatis, vt se preparat? Minimè. Non enim preparat se, nisi volendo: Deus autem est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate, sicut Apostolus ait. Deindè quid est, disponere cor hominis viam suā, nisi præparare bona opera? Hæc enim sunt viæ cordis, quæ disponuntur: at Paulus ait de bonis operibus, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus: immò idem Salomon ait c. 3. A Domino paratur voluntas. Sic enim est apud 70. Item cūm ait idem cap. 18. In manu linguæ, id est, in potestate linguæ est vita & mors. tribuit ne foliis viribus voluntatis, quæ linguam ad loquendum mouet, loqui bonum sermonem ad edificationem, qui sale sit conditus, vt det gratiam audientibus? Minimè. Cur ergò locutus est ita, nisi quia cum potestate voluntatis ad benè loquendum, coniunxit gratiam, quæ voluntatem ad benè volendum, & ad bonam voluntatem perficiendum adiuuat? Quod si aliud adhuc clarius exemplum vultis Magdeburgenses, Apostolus ait: Non enim auditores legis iusti sunt, sed factores legis iustificabuntur: deindè subiungit exemplum gentium, quæ sine lege iustificantur, inquires: Cūm enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: eiusmodi legem non habentes, sibi ipsi sunt lex. An cūm dixit, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, viribus tantum voluntatis hoc tribuit Apostolus? aut cūm dixit euangelista in parabola de distributione talentorum, ex quibus sunt virtutes & opera bona, quæ sunt dona Dei, dedisse vnicuique secundum virtutem propriam, solis viribus voluntatis humanæ tribuit præparationem ad ea accipienda? Quis hoc dicat? sed dicent fortasè Magdeburgen. & quidem restè, si tamen dicant, apertè aliàs Apostolum dicere, Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate: & illud: Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, & alia eiusmodi, ex quibus locis facile intelligi possit, quomoddò illud accipiendum sit paulò obscuriùs dictū, Naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt: & item illud, Vnicuique secundum propriam virtutem, sic enim vocat præparationem, quæ non est tamen iuncta à Dei gratia, immò ab ea anticipatur: est enim conatus proprius voluntatis secundum Dei gratiam, qui alius est à conatu proprio voluntatis, secundum potentiam: verumq; distinxit Iustinus martyr, in apologia priorè, cūm distinxit semen rationis insitæ, secundum potentiam tributū, & semen rationis insitæ, secundum gratiam participatum, quod beatus Iacobus in epist. sua ἡμετέρου λόγου, vocat, id est, insitum verbum, quod potest

Fff quit)

Predicatio Petri quotidiana de libero arbitrio in epistola. 1. Clementis, non sibi, sed Deo attribueri, qui in se aliquid boni viderit.

quit) saluare animas vestras. Hoc ergo ipsum vobis respondemus, Centuriatores, quod Clemens in hac epistola scripsit: id si vobis obscurius videbatur, & aliquid deesse, non continuo accusare, sed ex alijs locis eiusdem Clementis, supplere & interpretari oportebat: vt cum ait in prima epistola, hanc fuisse Petri quotidianam prædicationem, Deum diligere, & proximum velut seipsum: abnegare seipsum sibi, vt Iesum Christum Dominum nostrum sequatur, & nihil eius amori præponere: veritatem corde & ore proferre debere. Et paulò post, nè omnia repetam, Boni aliquid in se cum viderit, Deo attribueri, non sibi: & malum, à se factum cognoscat, & sibi imputet: An attribueri Deo, & non sibi, cum aliquid boni in se viderit: erit hominis voluntatis viribus tribuentis non tantum velle, sed perficere, & misericordiam Dei consequi, vt vos vestro more sine vilo Dei timore, maleuolè & inuidiosè de Clemente, beati Petri discipulo & successore, ac glorioso martyre, finxistis? Et paulò post: Propter quod deprecor te (inquit) charissime, vt doceas attentius hunc prædicationis ordinem, & absolutionum dies, vt saluentur animæ hominum, quæ occulta Dei virtute, quem debeant diligere, priusquam doceantur, agnoscant. An qui dicit, occulta Dei virtute opus esse ad cognoscendum Deum, vt animæ salutæ fiant, voluntatis tantum viribus tribuit velle & perficere in ijs, quæ ad salutem pertinent? subiungit deinde: Operum verò ratio potestati & arbitrio vniuscuiusque permittitur: & hoc ipsorum est proprium. De operibus loquitur, quæ non fiunt propter veritatem, id est, propter Deum: subiungit enim, Desiderium verò habere ad doctorem veritatis, hoc à patre cælesti donatum est. Sed

Deprehensio Magdeburgensium in manifesta calumnia.

salus in eo est, vt voluntatem eius, cuius amorem & desiderium, Deo largiente, conceperis, facias &c. Est ne hoc solis viribus voluntatis tribuere velle & perficere in ijs, quæ ad salutem pertinent? est ne, inquam, hoc solius voluntatis humanæ, facere voluntatem Dei, ipso largiente desiderium faciendi eam? quis non videt, deprehensos hic Magdeburgenses in manifesta calumnia? immò redarguamus eos, vt antè promissimus, ex ijs, quæ illi ipsi in centuria quarta in capite doctrinæ de libero arbitrio, scripserunt his verbis: De libero arbitrio quæ commodè & tolerabiliter à doctoribus huius ætatis tradita videntur, sic habent: Deinde recitant inter cæteros auctores, quæ sanctus Athanasius in libro contra gentes scribit: Anima (inquit) condita est libera, potestque bona vt eligere, ita & auerfari. agnoscens arbitrij sui libertatem, conspicit se posse in vtranque partem membrum corporis vti, siue ad ea, quæ sunt, siue ad ea, quæ non sunt: sunt quippe bona, non sunt autem mala. Hoc Magdeburgenses confessi sunt ex eis esse, quæ commodè de libero arbitrio à doctoribus illius sæculi tradita sibi videntur. At nemo, nisi Pelagianus, animam ita conditam liberam dicat, vt possit eligere bona opera benè, id est, sic vt Deo placeant, voluntatis tantum viribus sine gratia Dei. Potest enim aliquis sine fide eligere bona opera, sed non benè, vt idem Clemens in 4. epistola scripsit: sic enim ait: Neque

Redarguuntur Magd. ex ijs, quæ in centuria 4. de libero arbitrio commodè & tolerabiliter scripta esse à doctoribus illius ætatis confessi sunt.

putetis,

putetis, quòd etiam si omnem pietatem colatis, omnemq; iustitiam, baptismum verò non accipiat, spem possitis habere apud Deum: immò maiore pœna digni eritis, qui bona non benè operati estis. non benè, dixit, id est, non meritorie, vt nunc loquuntur. Cùm igitur beatus Athanasius ait de libero arbitrio, id quod vos commodè dictum esse, confessi estis, posse animam libertate arbitrij sui bona facere, quæ existunt, id est, facere bona, & benè: alia enim opera, quatenus non benè fiunt, non verè existunt, profectò cum potestate libera voluntatis coniunxit gratiam Dei, qui operatur in nobis benè velle bonum. idem reliqui sancti patres in libris suis facere solent, scripturas sanctas imitantes, quæ, vt dixi, gratiã cum libera potestate voluntatis copulare solent: vt præter ea exempla, quæ paulò supra commemoravi, cerni etiam potest in eo, quod Apostolus in epist. ad Romanos ait: An nescitis, quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum siue peccati ad mortem, siue obeditionis ad iustitiam, &c. In nobis enim dicit positam esse electionem peccati & mortis, & obedientiæ ac vitæ, quæ est ex fide: per quam viuunt iusti: at non dicit positã sine Dei gratia, sine qua non possumus mandatis Dei obedire ad iustitiam, vt viuamus. Ad hanc scripturam sanctæ consuetudinem pertinet, quod Philo Alexandrinus author eruditissimus obseruauit, quando scriptura sancta totã potestã eligendi bonum Deo, & quando homini tribuere videatur. Explicans enim in quarto libro allegoriarum legis, quem Leontius in libro τῶν συλλογῶν citat, (licet nos hunc librum nunc non habeamus) explicans, inquam, illum locum Deut. cap. 30. Considera quòd hodiè proposuerim in cõspectu tuo vitã & bonum & è contrario, mortẽ & malum: Elige ergò vitam, vt viuas, sic ait: μακάριον χρῆμα, προθέντος ἀμφοτέρω τοῦ δημιουργοῦ, τὸ ἀμεινον ἰχῶσαι λαβεῖν τὴν ψυχὴν, μακαριώτερον δὲ τὸ μὴ αὐτὸν ἐλεῖναι, τὸν δὲ δημιουργὸν προσάγειν καὶ βελτιῶσαι, οὐδὲ γὰρ κυρίως ἀνθρώπινος νοῦς αἰρεῖται δι' ἑαυτοῦ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ κατ' ἐπιφροσύνην θεοῦ δωρεμένω τοῖς ἀξίοις τὰ κάλλιστα. Δυσὶν γὰρ ὄντων κεφαλαίων παρὰ τῶν νομοθέτη τοῦ μὲν, ὅτι οὐχ' ὡς ὁ ἄνθρωπος, ἠνασχέει τὰ πάντα ὁ θεός, τοῦ δὲ, ὅτι ὡς ἄνθρωπος, παιδεύει καὶ σωφρονίζει, ὅταν μὲν τὸ δεύτερον κατασχευῆται, τὸ ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἐφ' ἡμῖν εἰσαγγέσθαι ἰκανοῖς τε καὶ γινώσκειν τε καὶ βούλεσθαι καὶ ἐλεῖναι καὶ φυγεῖν, ὅταν δὲ τὸ πρῶτον καὶ ἀμεινον, ὅτι οὐχ' ὡς ἄνθρωπος, τὰς πάντων δυνάμεις καὶ αἰτίας ἀνάψῃ θεῷ. Interpretemur Latinè: Beata (inquit) res est, quòd cùm vtrunq; author proposuerit, quod melius est, anima potest suscipere: beatius verò est, quòd nō ipsa ex se eligat, sed author eã adducat, & meliorẽ faciat. Non enim ex se humana mens eligit bonũ, sed secundũ prospicientiã Dei donantis optima eis, qui digni sunt. Duo enim (inquit) sunt apud legislatorem capita: alterum est, Deum non more humano omnia moderari: alterum, more humano castigare ac punire. Cum hoc posterius probat, id est, more humano castigare: tunc quod nostræ libertatis est, sic introducit, quasi sufficientes simus ad cognoscendũ, & volendum, &

Observatio
Philonis Alex
andrini, quã
dõ scriptura
totã potestas
electionis
nostræ Deo,
& quando
homini tri-
buere videa-
tur.

Num. 16.

eligendum, & fugiendū: cū verò illud prius ac prestantius probat, omnia scilicet Deum regere non humano more, tunc omnes vires & causas Deo assignat. Ut cū ait in Num. Nouit Deus suos: & sanctos suos adduxit ad se: & quos non elegit sibi, non adduxit ad se. Sic enim est apud 70. deinde subiungit: Si autem eligere bonum, & non eligere malum, proprie ab vna causa proficiscitur, quid me legislator, quasi potestatis eligendi competentem, vt vitam, & non mortem, eligam, hortaris? Respondebit (inquit) dicta esse hæc ijs, qui nondū magna mysteria de principatu & potestate Dei, & denimia infirmitate creaturæ didicerunt. Hactenus Philon. S. Paulus ergo nobis, qui scimus, quàm sit natura hominis infirma, & quàm nihil boni ex se possit, & quod omne datum optimum, sicut beatus Iacobus ait, & omne donū perfectum de sursum est, descendens à patre luminū, aperte dicit, non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Et in epistola ad Corinth. 1. cap. 15. Abundantiùs (inquit) illis omnibus laboraui: non ego, sed gratia Dei mecū. non ego, (inquit) id est, non solus, sed gratia Dei mecū, siue in me, id est, in me tanquàm instrumento libero per gratiam eius laborante: alioqui non dixisset, laboraui. est enim voluntas instrumentum liberum: quia, vt ait beatus Methodius in libro de libero arbitrio, εἰς ὧσ ἐν τι γενομετῶν στοιχείων, ἢ τῶν ὁμοίωσ ἀνάγκη δα-

Quid ex eo, quod voluntas sit instrumentum liberum, necessarium sequatur.

λεόντων θεῶ, οὐκ ἐτι μὴδὸν ἀξίον τῆσ προαιρέσεωσ λαμβάνει ἀλλ' ὧσ θρῆγον ἀν ἦν τοῦ δημιουργοῦ τὴν ἐφ' οἷσ οὐ καλῶσ ἐπραξεν ἀλόγωσ μέμψιν ὑπομένων, τούτων γὰρ αἰτίωσ ἦν ὁ χρωμένωσ, id est, si factus esset homo tanquàm vnum ex elementis, aut vnum ex eorum numero, quæ similiter necessitate seruiunt Deo, non iam mercedem libera voluntate dignam reciperet, sed potius tanquàm instrumentum opificis esset, de cuius non rectè factis iniusta & temeraria esset querela. Eorū enim author esset is, qui instrumento vtitur. Quare, cū sit voluntas instrumentum liberum, consequens est, vt sic ut instrumentum necessitate seruiens, per motionem eius, qui eo vtitur, secundū virtutem propriam operatur: sic voluntas instrumentum liberum gratiæ Dei, operans per motionem eius bonum, secundū quoq; virtutem propriā illud operetur: Causāq; eius sit non quidem sola & simpliciter, sed quodā modo, quæ dicitur Græcè σωμαίτιωσ, id est, concausa, sic enim princeps philosophorum vocat, cū ait in 2. lib. de anima, σωμαίτιωσ πῶσ μὲρ ἴστωσ οὐ μὲρ ἀπλῶσ γὰρ τισιν. Nos, causam adiuantem, seu cooperantem, vocare solemus: Adiuutores enim Dei sumus, sicut Apostolus ait, Deus verò prima est & præcipua causa. subiungit deinde idem Methodius: Ἀλλ' οὐ δὲ τὸ κρείττωσ ἀνθρώπωσ ἡ πίστατο μὴ τὸν αἰτίον εἰδῶσ, ἀλλ' ἐκείνο μόνον εἰσ ὃ πέφυκεν εἶναι. φημί τοιγαροῦν τὸν ἀνθρώπον τιμῆσαι προαιρούμενον καὶ τῶν κρείττόνων ἐπιστήμονα γίνεσθαι τὴν ἐξουσίαν αὐτῶ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ἃ βούλεται δέδωκεναι, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἰσ κρείττον παραινεῖν, οὐκ ἀφαιρούμενον πάλιν τὸ αὐτεξούσιον ἀλλὰ τὸ κρείττωσ μὴ οὔτε βουλομένωσ

Quod voluntas non est sola in causa electionis bonæ, sed cōcausa, siue causa cōadiuuans.

λογισατέ

1. Cor. 3.

Nos, causam adiuantem, seu cooperantem, vocare solemus: Adiuutores enim Dei sumus, sicut Apostolus ait, Deus verò prima est & præcipua causa. subiungit deinde idem Methodius: Ἀλλ' οὐ δὲ τὸ κρείττωσ ἀνθρώπωσ ἡ πίστατο μὴ τὸν αἰτίον εἰδῶσ, ἀλλ' ἐκείνο μόνον εἰσ ὃ πέφυκεν εἶναι. φημί τοιγαροῦν τὸν ἀνθρώπον τιμῆσαι προαιρούμενον καὶ τῶν κρείττόνων ἐπιστήμονα γίνεσθαι τὴν ἐξουσίαν αὐτῶ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν ἃ βούλεται δέδωκεναι, καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εἰσ κρείττον παραινεῖν, οὐκ ἀφαιρούμενον πάλιν τὸ αὐτεξούσιον ἀλλὰ τὸ κρείττωσ μὴ οὔτε βουλομένωσ

λοντα, τὸ μὲν γὰρ δύνασθαι πάρεσιν αὐτῶ, καὶ τὴν ἐντολὴν λαμβάνει, τὴν δὲ τοῦ δού-
 ναθαι προαίρεσιν εἰς τὸ κρεῖττον τρέπειν ὁ θεὸς παραινεῖ. ὡς περὶ γὰρ πατὴρ παιδὶ
 παραινεῖ ἐξουσίαν ἔχοντι ἐκμανθάνειν τὰ μαθήματα καὶ μᾶλλον ἔχειν τῶν μαθη-
 μάτων, ὅτι κρεῖττον τοῦτο μνησθῆναι, οὐ τὴν τοῦ δύνασθαι τοῦ παιδὸς ἐξουσίαν ἀφαι-
 ρεῖ, καὶ μὴ ἐκὼν μνησθῆναι βούληται, οὕτως οἱ καὶ τὸν θεὸν οὐδοκεῖ προτρέποντα
 τὸν ἄνθρωπον πείθεσθαι τοῖς προσάγμασι ἀφαιρεῖν αὐτῷ τὴν ἐξουσίαν τῆς προαι-
 ρέσεως τοῦ δύνασθαι καὶ μὴ ὑπακούειν τοῖς προσάγμασι. Et pauld̄ rōst, ὡς οὐχ
 ἵνα τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκεν ἀφέλη, προσάττειν βούλεται, ἀλλ' ἵνα κρεῖττον δωρησῆται
 ὡς ἀξίω μειζόνων τυχεῖν, ἀνθ' ὧν ὑπήκουσε τῷ θεῷ, καὶ τὴν τοῦ μὴ ὑπακούειν
 ἐξουσίαν ἔχων. Interpretabor Latine: Immò neque (inquit) quod melius
 est, homo cognosceret, nisi authorem eius cognouisset, sed illud tantum,
 quod naturæ suæ insitum est. Quamobrèm cum Deus hominem honora-
 re, & scire eum meliora vellet, dedit ei potestatem, qua posset facere, q̄ vellet,
 & potestatem eius ad meliora hortatur: non quòd rursus auferat potestatem
 liberam, quam dedit: sed quòd velit, quod melius est, ei declarare. Habet
 enim potestatem, & mandatum accipit: sed vt velit potestatem ad meliora
 conuertere, hoc Deus admonet. Vt enim cum puerum potestatem alioqui
 habentem, pater ad perdiscendas disciplinas, & magis earum studio adhæ-
 rescendum hortatur, declarans ei hoc esse melius, non priuat puerum po-
 testate, quam habet, si non velit sponte sua discere: sic cum Deus hominem
 hortatur, vt mandatis pareat, non (inquit) videtur mihi priuare eum pote-
 state voluntatis, qua possit etiam non obedire mandatis. Quamobrèm non
 vult dare præceptum, vt potestatem, quam dedit, auferat: sed vt melius ali-
 quid donet tanquam digno, qui maiora adipiscatur, quia paruit Deo, cum
 alioqui potestatem non parendi haberet. Hęc sanctus Methodius martyr,
 quæ idcirco libèter attuli, vt ex exemplo, quo hic magnus doctor vsus est,
 intelligant tandem, si velint, Magdeburg. & cæteri Lutherani, quemadmo-
 dum gratia Dei cum libera potestate voluntatis conueniat. hoc enim dum
 non intelligunt, fingunt omnia nos voluntatis viribus tribuere, sicut paul-
 d̄ antè de Clementis epistola fingebant: nosq; Pelagianos videri volunt,
 quia non, vt ipsi, voluntatem propria virtute ac natura in contumeliam au-
 thoris spoliamus. Igitur quod sanctus Methodius ait de præcepto Dei, & de
 manifestatione boni, quam Deus facit, non tolli eis libertatem voluntatis,
 idem de gratia bonæ voluntatis, ac boni operis adiutrice dicendum est. Vt
 enim homo nisi quod melius est, cognosceret, nõ posset benè operari: me-
 lius autem non cognosceret, nisi Deum authorem eius cognosceret: sic, Neq; gratiam
 postquam vtrunq; adiutore Deo, cognouit, non potest, nisi eodem incipi-
 ente & adiuuante, operari. Quare sicut illud non tollit libertatem, vt in il-
 lo exemplo patris puero præcipientis, & eum hortantis, clarissimè cerni-
 tur, sic gratia adiutrix, sine qua non potest voluntas hominis benè velle &
 operari, non tollit liberam potestatem voluntatis. neq; nos, vt Calvinianus

*Eruditissima
 explicatio be-
 ati Methodij
 de libero ar-
 bitrio.*

*Cur aut vnde
 Lutherani Cas-
 tholicos falsè
 asserant Pelag-
 ianos.*

*Neq; gratiam
 libero arbitrio,
 neq; liberum
 arbitrium
 gratia tolli.*

1. Cor. 15.

1. Cor. 4.

*Que pulchre
Ennodius Ti-
cinenfis de li-
bero arbitrio
scripserit.*

Rom. 9.

Rom. 7.

Psal. 33.

Gene. 4.

Psal. 36.

145. 31.

1. Cor. 7.

1. Cor. 15.

Marloratus in Comment. epist. ad Cor. 1. cap. 15. fingit, laudem boni operis cum Deo partimur. Quid enim habemus, quod non accepimus? aut si accepimus, quid gloriari possimus, quasi non acceperimus, vel quam laudem nobis sumere? Totam igitur laudē & gloriam ei tribuimus, sine quo nihil boni neque incipere, neque proficere, neque perficere possumus. Sed prius quam huic loco finem imponam, libet recitare hęc, quę ante mille annos Ennodius Ticinensis ad Constantium quendam scripsit aduersus eum, qui (vt Luterani nunc faciunt) libertatem quoque volūtatis in ijs, quę ad salutem & studium virtutis pertinent, tollebat. Ergo (inquit) vt scriptio testamini, inuētus est homo, qui seruos Christi, quemadmodum ipse promisit esse faciendum, sub hac occasione cribraret, asserens de arbitrij libertate homini in vna tantum parte, quę deterior est, eligendi datam esse licentiam. O schismaticam propositionem, quę iuxta apocalypsim, scriptas habet in fronte blasphemias. Quę ista libertas est, si valet, edisserat, vbi hoc datur solum velle quod puniat? aut quare electionem nominet, vbi vnam tantum partem asserit fuisse concessam? quod si veritate subsisteret, locum diuina iudicia non haberent. Quid enim boni à nobis Deus noster recte quæreret, qui appetentiam eius de voluntate subtraxerat? sed iuxta Apostolum, nunquid iniquus Deus? absit. inter homines à recti discordat affectu, qui à subiectis exigit, quod in potestate non tribuit. Hoc de Deo qua cōscientia sentiat, aduertite. Vbi est illud Apostoli, clamantis, & pro arbitrij libertate testantis, Velle adiacet mihi, perficere autem non inuenio? quid est aliud, quod dicere, nõ ui dextrum iter eligere: sed, nisi ingrediētem inuenerit gratia superna, lassabor. Nemo dubitat, nemo cōdemnat, quod authore gratię præstante, & ipse æquitatis hominibus callis aperitur. dux enim bonorum & præcessor, est gratia, quando cælitus multiplici ad requiem incitatur hortatu, quando nobis dicitur, Venite filij, audite me. Sed nisi talibus monitis & voluntas nostra, quę libera est, & labor præstet obsequium, ad periculū & *geenam non imperio aliquo, sed sponte deuoluimur. Itaque aut præmiū deuotio, aut pœnam cōtemptus operatur. Alioquin non erit iusta retributio, quę aut per supplicia refertur necessitate peccantibus: aut bonā mercedē offert, ad quod attrahuntur inuiti. ergo debemus gratiæ, quę vocatur, debemus gratiæ, quę occultis itineribus, nisi resistamus, sapor nobis vitalis infunditur: nostrę tamen electionis est, quę beneficia demonstrata sectamur. Via enim scelerum non imperatrix nostra legitur esse, sed famula, cum de peccatis dicitur, Sub te erit appetitus eorum. Quid etiam sibi vult vniuersa prophetę, quasi fertis redimta, elocutio, Noli æmulari in malignantes, Nolite confidere in principibus, Nolite fieri sicut equus & mulus? & Apostolus, Nolite fieri serui hominum. Toties noli, in superna admonitione, quod respicit, si aliud nolle non licuit? Et pauld post: Illud enim beati Apostoli, quod se muniri credit, exemplum nobiscum facit, si quę sequitur, aduertat, cum inimicus arrogantia, dixit: Gratia Dei sum id, quod sum. Mox enim

enim ne sic fugax gloria crederetur, vt lōgo interuallo à veritate descisceret, sapiens architectus adiunxit: Abundantiùs omnibus laboraui: & gratia Dei in me egena non fuit, quod dixisse est, Christus in me, quem dignè aut abundanter muneretur, inuenit. Non enim pauper est diuina gratia, sed meritorum nostrorum putatur quadam macie aut exilitate tenuari: quæ tunc non suis æstimatur meatibus fluere, quando de suis cursibus ariditatis nostræ vena nil recipit. Et paulò post de illius, qui istud docebat, proposito: Vult enim (inquit) ad illud pertingere, neminem suo vitio aut negligentia perire, si homo vtriusq; rei, boni & mali per potestatem concessa electione priuatur. Hos tantùm iactat potuisse saluari sine labore villo, sine mādatorum amicitia, quos peregrinantes à merito, fauor tantùm cælestis eripuit perindè quod in ipsum referatur, illos perisse intelligit, quos gratia noluit diuina liberare. Sed de his hæcenus, pergamus ad alia.

Defensio doctrinæ in epistola Anaclei secunda de pœnitentia cum satisfactione ex varijs locis & exemplis scripturæ sanctæ, & de satisfactione Christi in cruce pro nobis, quomodo non sustulit, sed potius confirmavit nostram satisfactionem temporalem. & quomodo probandum sit secundum regulam Apostoli, verum spiritus, qui dicitur esse scripturæ, ex Deo sit, ut explicatio & demonstratio de sacrificio sanctæ Eucharistiæ ex epistola Pauli ad Hebræos, Quomodo non deroget morti Christi, sed potius fructum eius nobiscum communicet.

Cap. 3.

AB Anacleto (inquiunt) episto. 2. doctrina de pœnitentia vitatur. miseretur enim satisfactio. Et Alexander episto. 1. peccata sacrificijs deleri docet, & per recitationem passionis, Deum placatum iri, & peccata remittere. Item sacerdotes precibus & oblationibus delere, & consumere peccata populi affirmat: quæ blasphema & contumeliosa sunt aduersus opus & sanguinem Christi, quo solo redempti sumus, & qui vnica oblatione nos consummavit, Heb. 9. &c. Hæc sunt, quæ Magdeburgenses in epist. 2. Anaclei, & 1. Alexandri, notârunt, in quibus quedam ab ipsis inuersa sunt, quo magis odiosa fierent, vt illud, Per recitationem passionis, Deum placatum iri, & peccata remittere. quod quidem Alexander nō sic scripsit, sed aliter: Crimina (inquit) atq; peccata, oblatis his Domino sacrificijs delentur. Loquitur autem de corpore & sanguine Domini: & subiungit, Idcirco & passio eius in his commemoranda est, qua redempti sumus, & sepiùs recitanda, atq; hæc Domino offerenda. Talibus hostijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia, nihil enim in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi: nec vlla oblatio hac potior est &c. Itaq; quod Alexander tribuit sacrificio corporis & sanguinis, vt peccata deleat, hoc Magdeburgenses, inuersis verbis & sententia, recitationi passionis tribuere illum sinxerunt. Sed quod satisfacere pro peccatis, &

pro

*Inuerso & de
prauatio vera
borum episto.
Alexan. in cō
tura Magd.*